

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Sırbistan'dan Mısır'a Halk Direnişisi...

Dr. Erhan Türbedar
Dış Politika Analisti

TEPAV Değerlendirme Notu
Şubat 2011

Sırbistan'dan Mısır'a Halk Direnişisi...*

24 Eylül 2000 seçimleri Sırbistan tarihi açısından bir kırılma noktası oldu. Sırp lider Slobodan Miloşeviç seçimleri kaybetmiş olmasına rağmen, hile yoluyla koltuğunu korumaya kalkışınca ülkede sivil itaatsizlik başladı. 5 Ekim 2000'de ise Sırbistan'da adeta ekonomik yaşam durdu. Sandıklardan çıkan halk iradesinin korunması için Sırbistan'ın değişik kentlerinden gelen halk kitleleri Belgrad sokaklarına döküldü. Daha önce de birkaç protesto gösterisiyle karşı karşıya kalan Miloşeviç, sokaklardaki halkın bitkin düşüp eninde sonunda evlerine döneceğine inanıyordu. Oysa o kitleleri artık hiç kimsenin durduramayacağı ortadaydı. Sadece demokratik değişim isteyenler değil, savaşlarını kazanamadığı için Miloşeviç'e kızanlar da protestocular arasındaydı.

Kimin kimi desteklediği muğlaklaşınca, 5 Ekim 2000'de Sırp güvenlik birimleri birbirlerine güvenmemeye başladı. Önce polis teşkilatı, Miloşeviç'ten çok kendi kendini koruması gerektiğine inandı. Polisin desteğini yitirince Miloşeviç, orduyu işin içine çekmeye çalıştı ancak ordu prensipte pasif kalmayı tercih etti. Bu gidişat içinde, Miloşeviç rejiminin sıkı koruyucusu olan Özel Eylemler Birliği (JSO) de muhalefet tarafına geçmek zorunda kaldı. En sonunda ise istihbarat teşkilatı Miloşeviç yönetiminden desteğini çekti. Artık tek başına kalan Miloşeviç, kameralar karşısına geçip seçimi kaybettiğini itiraf ederek görevinden ayrıldı. Böylece 5 Ekim 2000 tarihi Sırbistan açısından yeni bir başlangıç oldu. 50 yıllık komünist dönemi ve 13 yıllık Miloşeviç yönetimini geride bırakan Sırbistan tarihi, artık farklı bir yön izlemeye başladı.

Sırbistan halkıyla birlikte Batı da bu ülkede değişim istemekteydi. Batılılar için Miloşeviç Balkanlar'ın en büyük istikrarsızlık kaynağıydı. ABD'nin temel dış politika hedeflerinden biri, Miloşeviç rejimine son vermektir. Bu yüzden 24 Eylül 2000 seçimi kapsamında Sırbistan muhalefetine maddi ve lojistik destek sağlamak amacıyla ABD, Budapeşte'de özel bir ofis açtırdı. Sadece Washington değil, Brüksel de Sırbistan muhalefetine birer stratejik danışmanı ve destekleyicisiydi. Yönetiminin son dönelerinde Miloşeviç Ruslar'ın desteğini bile yitirdi.

Sırbistan'a değişim getiren 5 Ekim 2000 gösterilerinde üniversiteli gençlerden oluşan Otpor (Direnc) örgütü ön saflarda olmuştur. Otpor, herhangi bir merkeze bağlı olmayan, lideri de bulunmayan bir harekettir. Sırbistan'a demokrasiyi getirmeyi amaçlayan, Sırbistan halkını ekonomik yıkım, yolsuzluklar ve açlık içinde yaşam mağkumiyetinden kurtarmayı hedefleyen ve Sırbistan'ı uluslararası alanda saygın yere oturtmaya çalışan bir hareket. Otpor'un üstlendiği görevler ise, halkı Sırbistan'daki Miloşeviç rejimine karşı harekete geçirmek; seçimler sırasında ise halkın muhalefete oy vermesini sağlamaktır. Sırbistan'daki muhalefet partilerinden bağımsız bir örgüt olmakla birlikte, demokratik bir Sırbistan'ın inşası uğruna Otpor mensupları muhalefet partileri ile sıkı bir işbirliği içine girdi. Sırbistan'ın değişik kentlerinde yaptırtdıkları afişler, elden ve internet üzerinden dağıttıkları propaganda malzemeleri ve konserler sayesinde Otpor halkı cesaretlendirdi ve bir halk direnişisi başlattı.

* Dr. Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti,
<http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/105/Erhan+Turbedar> +Dr.

Otpor örgütünün başarı hikayesi, demokratik değişim isteyen birçok dünya ülkesindeki gençlere ilham kaynağı olmuştur. Bu başarı hikayesi ise 2002 tarihli “Diktatörü Yıkma” isimli belgeselle dünyaya tanıtılmıştır. Bunun dışında, Belgrad’da bulunan “Şiddet İçermeyen Uygulamalı Eylem Merkezi”nin birçok dile tercüme edilen “Şiddet İçermeyen Eylemin 50 Maddesi” isimli kitabı da, Otpor örgütünün görüş ve eylemlerini dünyaya yaymıştır. Söz konusu Merkezin başkanı Srca Popoviç, Otpor örgütünün eski mensupları olarak Gürcistan, Venezüella, Kenya, Ukrayna, İran, Tunus gibi 37 ülkede gençlik hareketlerine eğitim verdiklerini ve onlarla işbirliği içinde olduklarını söylemektedir.

Mısır’daki gösterilerde, Hüsnü Mübarek yönetiminin karşısında “6 Nisan” ismi altında örgütlenen Mısırlı gençlerin de, Otpor örgütüne ait yumruk sembolünü kullanmaları dikkat çekmiştir. Nitekim Srca Popoviç, 6 Nisan örgütüne de eğitim verdiklerini doğrulamıştır. Ayrıca Al Jazeera televizyonunun “Değişim Tohumları” isimli belgeselinde de “6 Nisan” üyesi gençler, Otpor eğitimi alırken görüntülenmiştir.

Srca Popoviç’e göre, ülkelerinde demokratik değişimi amaçlayan hareketler birliğe önem vermeli, iyi planlama yapmalı ve şiddet içermeyen bir disiplinle çalışmalıdır. Kahire’de de, Mısır bayrağı altında toplanan halktaki birliği görmek mümkün olmuştur. Ayrıca Mübarek yanlısı gruplar ve polis çatışmaları kışkırtmaya çalıştıysa da, genel olarak protestocular şiddetten uzak durmuştur. Göstericilerin bu tutumunun ise, Mısır’daki siyasi gücün önemli ayağını oluşturan Mısır Ordusu’nun da şiddet uygulamaktan uzak durmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Elbette, Tunus halkının Zeynel Abidin Bin Ali iktidarını devirmesindeki başarısı, Arap dünyasında benzer hareketlenmeleri tetiklemede öncülük etmiştir. Ancak Sırbistan’ın Otpor örgütünün başarısının, dünyadaki “renkli devrimlere” bir model ve ilham kaynağı olduğu da ayrı bir gerçektir. Otpor, gençlerin küçük bir hareketinin, büyük bir halk hareketine dönüşebileceğini, bunun yanında güçlü bir rejimin yıkılmasına varan sonuçlar doğurabileceğini göstermiştir.

Sırbistan’ın 5 Ekim devriminden, demokratikleşme çabalarının bir diktatörün yıkımından sonra da sancılı ilerlediği anlaşılmıştır. Çünkü seçimlerle işbaşına gelen demokratik yönetim yeni anayasaya ihtiyaç duyuyor, basından üniversitelere, temel insan haklarından azınlık haklarına kadar özgürlüklerin geri verilmesi gerekiyordu. Ayrıca devlet kurumlarını değişime direnen eski rejim yanlılarından ve yolsuzluklardan arındırmalıydı. İlave olarak, Sırbistan’ın yeni yönetiminin ülkeyi ekonomik açıdan canlandırması da gerekiyordu. Bütün bunlar ise büyük çabalar ve fedakarlıklar gerektirmiştir. Mafyayla hesaplaşmanın sözcülüğünü yaptığı için, Sırbistan Başbakanı Zoran Cinciç’in Mart 2003’te öldürüldüğü unutulmamalıdır.

Tunus ve Mısır’daki demokratikleşme yanlılarını da yerine getirmeleri gereken bu tür kapsamlı görevler beklemektedir. Bunlar yapılmadığı takdirde, demokrasi Arap dünyasını “teğet geçmeye” devam edecek, eski rejimler değişen görünümüleriyle varlığını sürdürebilecektir. Bununla birlikte, İslami örgütler de demokrasi yanlısı süreçlerde yerini almalıdır. Aksi takdirde demokrasi devrimleri beklenirken, yeni İran devrimleriyle karşı karşıya kalınabilir.